

Fimmtudaginn 16. október 1997.

Nr. 154/1997.

Rangárvallahreppur

(Valgarður Sigurðsson hrl.)

gegn

Ferðafélagi Íslands

(Jónas Haraldsson hdl.)

Frávísun að hluta. Gagnkrafa. Fasteignagjöld. Orðskýring.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 4. apríl 1997 að fengnu áfrýjunarleyfi samkvæmt 3. mgr. 152. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Hann krefst þess, að hinum áfrýjaða dómi verði hrundið og breytt á þá leið, að allar kröfur sínar í héraði verði teknar til greina. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms.

I.

Stefnandi í héraði, stefndi hér fyrir dómi, krafðist viðurkenningar á því, að honum væri óskýlt að greiða fasteignaskatt af sæluhúsum sínum við Álftavatn á Rangárvallaafirétti. Stefndi í héraði, áfrýjandi þessa máls, gerði þá dómkröfu, að synjað yrði viðurkenningarkröfu stefnanda og að staðfest yrði, að álagning fasteignagjalda á fyrrnefnda skála stefnanda væri réttmæt og lögum samkvæm. Að því leyti, sem áfrýjandi hefur uppi gagnkröfu til sjálfstæðs dóms, eru ekki skilyrði til þess, að um hana verði dæmt í málinu, þar sem hann gagnstefndi ekki í héraði, svo sem áskilið er í 2. mgr. 28. gr. laga nr. 91/1991. Ber að vísa þeirri kröfu frá héraðsdómi. Hér fyrir dómi er því eingöngu til meðferðar viðurkenningarkrafa stefnda.

II.

Aðilar málsins deila ekki um valdmörk sveitarfélaga, og er engin afstaða tekin til stjórnsýslumarka í dómi þessum.

Ágreiningur aðila snýst um það, hvort sæluhús stefnda við Álfta-

vatn á Rangárvallafrétti falli undir undantekningarákvæði 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995 um tekjustofna sveitarfélaga.

Eins og lýst er í héraðsdómi, var sú breyting gerð á 5. gr. laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga með lögum nr. 30/1975, að skipbrotsmannaskýlum og sæluhúsum var bætt við þær undanþágur frá greiðslu fasteignaskatts, sem fyrir voru. Engin skilgreining er á hugtakinu sæluhús í lögnum, og lögskýringargagna nýtur ekki heldur um það. Stefndi, sem stofnaður var árið 1927, hefur frá upphafi notað nafnið sæluhús yfir skála sína. Var fyrsta sæluhúsið reist árið 1930, og eru þau nú orðin 36 talsins. Árið 1972 var fyrst farið að krefja stefnda um fasteignagjöld, en þeim kröfum var ekki fylgt eftir. Eftir setningu laga nr. 30/1975 hefur ekkert sveitarfélag lagt fasteignaskatt á skála stefnda fyrr en árið 1993, er áfryjandi lagði fasteignaskatt á húsin við Álftavatn, sem reist voru 1980. Stefndi kærði álagninguna til yfirfasteignamatsefndar, sem kvað upp þann úrskurð 18. maí 1994, að álagningin væri heimil.

III.

Stefndi heldur því fram, að sæluhús félagsins falli undir 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995 samkvæmt skýrum orðum greinarinnar. Almenn málvenja sé fyrir því að nota orðið sæluhús yfir byggingar félagsins í óbyggðum. Vilji löggjafans hafi árið 1975, þegar skipbrotsmannaskýlum og sæluhúsum var bætt við undanþágurnar, staðið til þess að hlynna að þeim frjálssu félagasamtökum, sem eiga þau og reka. Þá gegni sæluhús félagsins fullkomlega hlutverki neyðarathvarfs fyrir ferðamenn og standi öllum opin allt árið.

Hugtakið sæluhús er hvorki skýrt í lögum um tekjustofna sveitarfélaga né í öðrum lögum, þótt ákvæði hafi löngum verið í vegalögum um byggingu sæluhúsa á fjallvegum og annars staðar, sem þurfa þyki. Í orðabók Menningarsjóðs er orðið skýrt sem „hús til að gista í í óbyggðum, á öræfum“. Er fallist á það með héraðsdómara, að svo rúm skýrgreining geti ekki átt við um hugtakið sæluhús í merkingu 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995. Er eðlilegra í því tilliti að skýra það sem hús eða skýli, sem hafi því meginhlutverki að gegna, að þeir, sem eiga ferð um landið, og þá einkum þeir, sem lenda í hrakningum, geti leitað þar skjóls.

Tilgangurinn með stofnun stefnda var að stuðla að ferðalögum á

Íslandi og greiða fyrir þeim, meðal annars með byggingu sæluhúsa í óbyggðum. Í reglugerð, sem sett var um fyrsta sæluhúsið, sem reist var 1930, og félagið kveðst enn hafa að leiðarljósi, segir, að húsið sé „heimilt hverjum, sem að garði ber og þarf að leita þar skjóls eða gistingar“, og að það sé „fyrst og fremst ætlað ferðamönnum, er þangað leita til næturdvalar eða til skjóls í óveðri“. Þótt hús stefnda geti gegnt því hlutverki að vera athvarf í neyð, er það ekki lengur aðaltilgangur þeirra allra. Á undanförunum árum hefur orðið mikil aukning ferðastarfa og þjónustu við ferðamenn á hálendi Íslands. Stefndi hefur byggt upp umfangsmikla ferðaþjónustu, sem á í vaxandi samkeppni við aðra þá, sem slíka þjónustu reka. Húsin við Álftavatn eru tvö, og er örstutt á milli þeirra. Eins og starfsemi stefnda þarna er háttað nú, eru húsin fyrst og fremst ætluð fyrir skipulagðar ferðir á vegum félagsins.

Samkvæmt framansögðu verður ekki talið, að hús stefnda við Álftavatn falli undir hugtakið sæluhús í 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995, og er því viðurkenningarkröfu stefnda synjað.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

D ó m s o r ð :

Kröfu áfrýjanda, Rangárvallahrepps, um, að staðfest verði, að álagning fasteignagjalda á skála stefnda, Ferðafélags Íslands, við Álftavatn á Rangárvallaafrétti, sé réttmæt og lögum samkvæm, er vísað frá héraðsdómi.

Synjað er um viðurkenningu á því, að stefnda sé í samræmi við 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, nú lög nr. 4/1995, óskýlt að greiða áfrýjanda fasteignaskatt af sæluhúsum sínum við Álftavatn á Rangárvallaafrétti.

Málskostnaður fellur niður í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 27. febrúar 1997.

I.

Mál þetta var höfðað með stefnu, birtri 25. september 1996, og dómtekið 17. þessa mánaðar.

Stefnandi er Ferðafélag Íslands, kt. 530169-3759, Mörkinni 6, Reykjavík. Stefndi er Rangárvallahreppur, kt. 530269-1919, Laufskálum 2, Hellu.

Stefnandi gerir þá dómkröfu, að viðurkennt verði, að stefnanda sé í samræmi við 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995 um tekjustofna sveitarfélaga óskýlt að greiða fasteignaskatt af sæluhúsum sínum við Álftavatn á Rangárvallafrétti.

Af hálfu stefnda er þess krafist, að synjað verði viðurkenningarkröfu stefnanda og að staðfest verði, að álagning fasteignagjalda á skála stefnanda við Álftavatn í Rangárvallahreppi, Rangárvallasýslu, sé réttmæt og lögum samkvæm. Hann krefst einnig málskostnaðar.

II.

Stefnandi máls þessa, Ferðafélag Íslands, var stofnaður árið 1927 af hópi áhugamanna um útivist og ferðalög. Stefnuskrá félagsins birtist í fyrstu lögum þess, en þar segir m. a. um tilgang félagsins:

„2. gr. Tilgangur félagsins er að stuðla að ferðalögum á Íslandi og greiða fyrir þeim.

3. gr. Tilgangi sínum leitast félagið fyrst um sinn að ná með þeirri starfsemi, sem hér segir:

1) Að vekja áhuga landsmanna á ferðalögum um landið, sérstaklega þá landshluta, sem lítt eru kunnir almenningi, en eru fagrir og sérkennilegir. Til þess gefur það út ferðalýsingar um ýmsa staði, gerir uppdrætti og leiðarvísa.

Félagið beitir sér fyrir byggingu sæluhúsa í óbyggðum, stærri og fullkomnari en nú tíðkast hér á landi. Það gengst fyrir því, að ruddir séu og varðaðir fjallvegir, og hefir gát á, að slíkum leiðum sé við haldið ...“

Fljótlega var ráðist í byggingu fyrsta sæluhússins, sem var reist við Hvítárnes árið 1930. Í reglugerð um notkun þess segir m. a.:

„1. Sæluhúsið er heimilt hverjum, sem að garði ber og þarf að leita þar skjóls eða gistingar. ...

6. Sæluhúsið er fyrst og fremst ætlað ferðamönnum, er þangað leita til næturdvalar eða til skjóls í óveðri. Það er ekki ætlað mönnum til dvalar í sumarleyfi, en ekki er þeim óheimilt að nota það til nokkurra daga dvalar, ef dvöl þeirra kemur ekki í bága við ferðamenn, er hússins þurfa um nætursakir. Skulu þá þeir, sem aðsetur hafa í húsinu að nauðsynjalausum, rýma fyrir hinum.“

Stefnandi hefur látið reisa samtals 33 sæluhús (sem stefnandi kallar svo, en stefndi velur þeim heitið skálar) víðs vegar um hálendis- og óbyggðasvæði landsins. Hús þessi eru misjöfn að stærð og gerð, allt frá litlum skýlum, s. s. í Geithellnadal og á Tungnahrygg, til stórra húsa, s. s. í Þórsörk og Landmannalaugum. Hið yngsta var reist árið 1994 við Hrafninnusker.

Um það segir í ársskýrslu: „Húsið í Hrafninnuskeri er um 74 m² að grunnfleti, en svefnloftið er 60 m². Niðri í húsinu er rými fyrir 18 næturgesti, og 28 manns komast fyrir á svefnlofti. Rafljós eru í húsinu, og það er hitað upp með jarðhita. Salerni er innan húss, og er það nýlunda í sæluhúsum ferðafélagsins. Brúttókostnaður við húsið var um 11 milljónir króna, og að auki má reikna með 2 milljónum vegna vinnu og aksturs sjálfbóðaliða. Fjallasjóður lagði fram 2 milljónir í styrk vegna þessa húss ...“ Umrædd hús stefnanda við Álftavatn eru 62,3 m² og 30,1 m² að grunnfleti.

Með bréfi, dags. 10. febrúar 1993, svaraði stefnandi kröfu stefnda um greiðslu fasteignaskatts af húsum stefnanda við Álftavatn. Taldi stefnandi, að sér bæri ekki skylda til að greiða skattinn, þar sem sæluhús væru samkvæmt 1. mgr. 5. gr. þágildandi laga nr. 91/1989 um tekjustofna sveitarfélaga undanþegin fasteignaskatti. Með bréfi, dags. 22. febrúar 1993, hafnar stefndi þessum skilningi stefnanda, sem aftur á móti ítrekar skilning sinn með bréfi, dags. 19. mars 1993.

Með bréfi, dags. 23. nóvember 1993, skaut stefnandi ágreiningi aðila til yfirfasteignamatnefndar og óskaði úrskurðar nefndarinnar um heimild stefnda í máli þessu til álagningar fasteignaskatts á sæluhús félagsins við Álftavatn á Rangárvallafrétti fyrir árið 1993, 30.700 kr.

Yfirfasteignamatnefnd kvað upp úrskurð 18. maí 1994, úrskurðarorð: „Á skála Ferðafélags Íslands við Álftavatn á Rangárvallafrétti er heimilt að leggja fasteignaskatt samkvæmt staflíð b 3. gr. laga nr. 90/1990.“ Í forsendum úrskurðarins er vísað til þess, að félagið sé með umtalsverðan rekstur á sviði ferðaþjónustu, og megi þar nefna ferðir á vegum félagsins og starfrækslu skála, en árið 1993 hafi verið innheimt gistigjöld, að fjárhæð 1.025.919 krónur. Nefndin lagði til grundvallar, að eðlilegast væri að skýra hugtakið sæluhús í merkingu 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga þannig, að átt sé við hús eða skýli, sem hafi því meginhlutverki að gegna, að þeir, sem eiga ferð um landið, og þá einkum þeir, sem lenda í hrakningum, geti leitað þar skjóls, þ. e. að vera neyðarathvarf líkt og skipbrotsmannaskýli eru við ströndina. Með hliðsjón af starfsemi ferðafélagsins og rekstri á skálum þess við Álftavatn taldi nefndin, að skálarnir teldust ekki sæluhús í skilningi lagaákvæðis þessa. Viðurkennt væri, að skálarnir gætu vegna staðsetningar sinnar gegnt hlutverki neyðarathvarfs, en að það væri svo óverulegur þáttur í rekstri þeirra, að það gæfi ekki efni til skiptingar skattgjaldsins, en til þess er heimild í 2. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, þegar hús, sem falla undir 1. mgr. þeirrar greinar, eru jafnframt notuð til annars.

Í stefnu segir, að stefnandi hafi fyrir mistök greitt stefnda fasteignaskatt

ársins 1993 samkvæmt framangreindum úrskurði, en hafi allar götur síðan neitað að greiða fasteignaskatt af þessum sæluhúsum og nú einnig sæluhúsinu við Hrafninnusker, eftir að krafa kom fram um það. Af hálfu stefnda er bent á, að stefnandi hafi auk álagðra fasteignagjalda ársins 1993 greitt álögð gjöld ársins 1994 vegna húsanna við Álfvatn án athugasemda, og hafi greiðslu lokið að fullu 19. september 1994. Það samrýmist fram lagðri kvittun, en þetta atriði hefur ekki verið gert að málsástæðu.

Hinn 14. nóvember 1996 greiddi stefnandi með fyrirvara kröfu stefnda um fasteignagjöld 1995 og 1996, samtals 58.261 kr., vegna sæluhúsa félagsins við Álfvatn.

Í þinghaldi 7. þ. m. var af hálfu stefnanda af réttarfarsástæðum fallið frá kröfu, sem hafði verið gerð í stefnu, um fasteignaskatt af sæluhúsi hans við Hrafninnusker.

Af hálfu stefnda er staðfest, að málið sé höfðað í sátt við hann.

III.

A.

Stefnandi færir fram þau rök fyrir kröfu sinni, að um sé að ræða sæluhús, sem samkvæmt skýrum orðum 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, nú nr. 4/1995, falli undir undanþáguákvæði þeirra. Er það í aðalatriðum stutt með eftirfarandi:

a) Með lögum nr. 30/1975 hafi verið gerð breyting á 5. gr. laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga með því, að skipbrotsmannaskýlum og sæluhúsum hafi verið bætt við undanþágur, sem fyrir voru. Í greinargerð, umræðum á Alþingi eða öðrum tiltækum lögskýringargögnum komi ekki fram sérstakar skýringar á orðinu sæluhús. Í ýmsum gögnum af ólíkum toga frá hinum ólíklegustu aðilum komi fram, að það sé almenn málvenja að nota orðið sæluhús um byggingar Ferðafélags Íslands. Bent er á í því sambandi, að á öllum landakortum Landmælinga Íslands séu umrædd hús merkt sem sæluhús. Af hálfu Landmælinga Íslands hefur verið staðfest, að samkvæmt ritinu Kortastaðall, tákn, letur og litir, sé með sæluhúsum átt við húsnaði með þeirri notkun, sem samsvari því, sem Ferðafélag Íslands, Útivist og Austurleið reka. Einnig segir í stefnu: „Orðið sæluhús merkti í forn máli hús til að gista í í óbyggðum, á öræfum, svo sem segir í orðabók Menningarssjóðs. Þetta kemur berlega í ljós, ef skoðaðar eru orðabækur um forn málið. Í forn málsorðabók Oxford-bókaútgáfunnar (An Icelandic-English Dictionary, Richard Cleasby, Guðbrandur Vigfússon, 2. útg. 1957) er orðið þýtt sem „a refuge, hospice, in deserts or mountains to receive travellers“; þar eru gefnar tvímyndirnar sæluþetr og sálustofa, og einnig eru nefnd þar sælu-bú („a hospital, alms house“), sæluskip („a ferry boat“) og sælubrú. Sam-

kvæmt heimildum í þessari bók er ljóst, að upphafleg merking orðsins sæluhús er gistihús fyrir ferðamenn í óbyggðum, reist af efnamönnum til að tryggja sér sæluvist á hinnum eftir dauðann, en síðan hefur það verið notað um slík hús almennt. Þetta má einnig sjá í Íslenskri orðsifjabók Ásgeirs Blöndals Magnússonar (1989) og orðabók Sigfúsar Blöndals og víðar.“

b) Það sé ljóst, að vilji löggjafans hafi árið 1975, sbr. framangreinda laga-setningu, staðið til þess að hlynna að þeim frjálssu félagasamtökum, sem annars vegar standa að skipbrotsmannaskýlum, þ. e. Slysavarnafélagi Íslands, og hins vegar Ferðafélagi Íslands, sem eigi og reki sæluhús. Ferðafélag Íslands sé félag allra landsmanna, sem löggjafinn hafi séð ástæðu til að styðja við bakið á.

c) Sæluhús Ferðafélags Íslands gegni fullkomlega hlutverki neyðarathvarfs fyrir ferðalanga, enda standi þau öllum opin allt árið. Það breyti ekki eðli sæluhúss, þótt þeir, sem gista þar og ekki eru staddir í neyð, taki þátt í rekstrarkostnaði sæluhúsanna með greiðslu hóflegs gjalds fyrir tíma-bundin afnot. Verði að leggja áherslu á megintilganginn í starfsemi Ferðafélags Íslands, sem sé ferðalög innan lands, og þá ekki síst, að það kosti mikið fé að reisa og halda við sæluhúsunum í óbyggðum.

d) Stefnandi áréttar sérstaklega, að þótt almenna reglan sé sú með tilliti til jafnræðis borgaranna, að skýra beri undantekningarákvæði skattalaga þröngt, þ. m. t. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995 um tekjustofna sveitarfélaga, sé ekki þar með sagt, að heimilt sé að breyta hugtökum eða orðum frá almenntri málvenju, eins og yfirfasteignamatnefnd hafi gert í úrskurði sínum með því að búa til nýja og þröngri skilgreiningu á hugtakinu sæluhús.

B.

Stefndi reisir kröfu sína einkanlega á þeirri málsástæðu, að fasteignagjöldin séu rétt á lögð og lögum samkvæmt. Um heimild til álagningar þeirra vísar hann til b-liðar 3. gr. þágildandi laga nr. 91/1989, nú laga nr. 4/1995, um tekjustofna sveitarfélaga og telur vafalaust, að umræddir skálar stefnanda falli beint undir það ákvæði með tilliti til notkunar þeirra, sem sé bundin við ferðapjónustu stefnanda nær eingöngu. Gisting og viðvalaraðstaða sé seld í húsunum, og hana beri að panta og bóka fyrir fram. Fyrir öðrum séu húsín læst og óaðgengileg utan það, að annað húsið sé haft ólæst á vetrum. Stefnandi hafi auk þess launaðan starfsmann á sínum snærum í húsunum á sumrin til þess að hirða um þau og annast þjónustu við ferðamenn gegn gjaldi. Sýni það ótvírætt, að hér sé um atvinnustarfsemi að ræða, en ekki sæluhús í skilningi laga og venjulegum almennum skilningi þess orðs. Það eitt, að stefnandi kjósi að nefna hús sín sæluhús, felli þau ekki undir undanþágúákvæði 1. mgr. 5. gr. laga nr. 91/1989, nú laga nr. 4/

1995. Hugtaksskilyrði í tekjustofnalögum sé, að um sæluhús sé að ræða til þess að njóta undanþágu frá fasteignaskatti. Með sæluhúsi sé átt við hús á afréttum og öræfum, sem standi öllum ferðamönnum opin til gistingar eða skjóls í fjallaferðum, hvenær sem er, án fyrirvara eða greiðslu af nokkru tagi að undanskildum frjálsum framlögum. Ólíkt því, sem gildi um neyðarskýli Slysavarnafélags Íslands, séu hús stefnanda sniðin að þörfum ferðamanna og atvinnustarfsemi, sem stefnandi reki.

Auk framangreinds telur stefndi, að jafnræði þurfi að vera með aðilum, sem stundi sams konar rekstur. Í dæmaskyni er nefnt, að Rangárvallahreppur, Flugbjörgunarsveitin á Hellu og Búnaðarfélag Rangárvallahrepps eigi og reki saman skála í Hvanngili á Rangárvallafrétti, og sé fasteignaskattur greiddur af honum, en rekstur hans sé að öllu leyti hliðstæður rekstri skála stefnanda við Álftavatn. Þá er vísað til þess, að einkaaðilar eigi skála á afréttum og greiði af þeim fasteignaskatta og að ferðaþjónustubændur eigi og reki fjölda gistiskála eða smáhýsa.

IV.

Stefnandi er ekki „ágóðafélag“ og nýtur ekki opinberra styrkja. Verður félagið sjálft að standa undir rekstri og viðhaldi húsa sinna, sem hafa verið reist víðs vegar um hálendis- og óbyggðasvæði landsins. Þau hafa frá upphafi verið nefnd sæluhús á vettvangi félagsins. Þau eru allt árið opin ferðamönnum, sem hafa frjálstan aðgang að eldhúsi og svefnrými í þeim. Þetta gildir a. m. k. um hið stærra þeirra húsa, sem um ræðir í málinu, og jafnvel einnig hið minna, þegar þörf krefst. „Þannig er þjónað hinni gömlu sæluhúsahugsjón,“ sbr. framburð framkvæmdastjóra stefnanda, Kristjáns M. Baldurssonar, fyrir dóminum. Að auki er um að ræða skipulagðar ferðir og viðveru í hinum stærri húsum að sumarlagi, s. s. við Álftavatn. Launaðir gæslumenn annast þá umhirðu húsa og umhverfis og taka við gistigjöldum. Rekstur húsanna er ekki hagstæður samkvæmt framburði Kristjáns M. Baldurssonar og fram lögðum ársreikningum. Ljóst er, að uppbygging hefur orðið fyrir fjárframlög og sjálfbodastarf félagsmanna.

Samkvæmt 1. mgr. 5. gr. laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga skyldu eftirtaldir fasteignir vera undanþegnar fasteignaskatti: „sjúkrahús, kirkjur, skólar, íþróttahús, endurhæfingarstöðvar, barnaheimili, orlofsheimili launþegasamtaka, félagsheimili og samkomuhús, sem ekki eru rekin í ágóðaskyni, öryrkja- og elliheimili og heilsuhæli, þó ekki húsnaði slíkra stofnana, sem notað er til atvinnurekstrar, bókasöfn og önnur safnhús svo og hús annarra ríkja, að svo miklu leyti sem þau eru notuð af sendimönnum þeirra í milliríkjaerindum. Sama gildir um lóðir slíkra húsa.“ Með lögum nr.

30/1975 var sú breyting gerð á framangreindu ákvæði, að á eftir orðunum „orlofsheimili launþegasamtaka“ komu: „skipbrotsmannaskýli, sæluhús“. Ákvæðið hefur síðan að því leyti, sem hér skiptir einkum máli, verið óbreytt og að öðru leyti lítt breytt í 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga nr. 73/1980, nr. 91/1989 og nr. 4/1995.

Ágúst Guðmundsson, forstjóri Landmælinga Íslands, bar vætti fyrir dómnum og útskýrði nánar skilgreiningu stofnunarinnar og merkingar á Íslandskortum, sem frá er greint í III. A kafla dómsins. Hann kvað þau hús á miðhálandinu vera flokkuð sem sæluhús, „sem menn hafa þurft á að halda og eru opin, þegar aðstæður kalla, vegna þeirra aðstæðna, sem náttúra okkar skapar, veðurfars og annars“. Hann kvað engu skipta, þótt panta þurfi fyrir fram og borga fyrir viðdvalarþjónustu í húsum, sem að öðru leyti fullnægja skilyrðum framangreindrar flokkunar. Hún feli í sér næsta stig við neyðarskýli, – skipbrotsmannaskýli Slysavarnafélags Íslands og skýli Vega-gerðar Íslands við þjóðvegi, – sem þjóni ákveðnum skyldum og hafi staðlaðan búnað, s. s. varðandi fjarskiptatæki. Sæluhús kvað vitnið einnig vera ólík gangnamannakofum og veiðihúsum að því leyti, að á þau hús væri litið sem lokuð hús.

Dómurinn fellst á framangreinda skilgreiningu Landmælinga Íslands á heitinu sæluhús. Hún er í samræmi við 6. gr. reglugerðar um notkun sæluhúss stefnanda við Hvítárnes, sbr. II. kafla dómsins, og þann skilning orðsins, sem uppi er hafður sem meginmálsástæða af hálfu stefnanda. Þá mun mega fullyrða, að sá skilningur sé í samræmi við almenna málvitund og að of rúm skilgreining sé að þessu leyti gefin í orðabók Menningarsjóðs: „hús til að gista í í óbyggðum, á öræfum“. Hins vegar er skilgreining hugtakanna neyðarskýli og neyðarathvarf þrengri í samræmi við hljóðan þeirra, þótt sæluhúsin geti og hafi vafalaust einnig nýst sem slík.

Að því er varðar gjaldtöku stefnanda fyrir skipulagða viðdvöl og þjónustu, skal til samanburðar vísað til þess, að líku gegnir um ýmsar stofnanir, sem njóta einnig undanþágu samkvæmt 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga.

Árið 1975 var stefnandi hinn eini eigandi sæluhúsa hér á landi, þar sem ferðafélagið Útivist hafði þá ekki verið stofnað eða Austurleið hf. Ákvæðið um undanþágu skipbrotsmannaskýla og sæluhúsa var ekki í upphaflega frumvarpinu, sem varð að lögum nr. 30/1975, en var aukið við það með breytingartillögu eftir umfjöllun í neðri deild Alþingis. Hugtakið sæluhús er ekki skilgreint í lögum um tekjustofna sveitarfélaga, og lögskýringargagna nýtur eigi heldur við um það. Ætla verður, að löggjafinn hafi viljað hlúa að stefnanda við rekstur sæluhúsa sem og Slysavarnafélagi Íslands við rekstur skipbrotsmannaskýla.

Af hálfu stefnda hefur ekki verið sýnt fram á, að aðrir aðilar, sem hann tilgreinir, stundi sams konar rekstur og stefnandi. Er þegar af þeirri ástæðu hafnað málsástæðu stefnda, sem lýtur að því, að það fæli í sér brot gegn jafnræðisreglu að láta hið umdeilda undanþáguákvæði taka til stefnanda.

Samkvæmt þessu er niðurstaða málsins sú, að viðurkennt er, að stefnanda, Ferðafélagi Íslands, sé í samræmi við 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, nú nr. 4/1995, óskýlt að greiða stefnda, Rangárvallahreppi, fasteignaskatt af sæluhúsum sínum við Álftavatn á Rangárvallafrétti, Rangárvallahreppi, Rangárvallasýslu. Ákveðið er, að hvor aðili málsins skuli bera kostnað sinn af rekstri þess.

Mál þetta dæmir Sigurður Hallur Stefánsson héraðsdómari.

D ó m s o r ð:

Viðurkennt er, að stefnanda, Ferðafélagi Íslands, sé í samræmi við 1. mgr. 5. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, nú nr. 4/1995, óskýlt að greiða stefnda, Rangárvallahreppi, fasteignaskatt af sæluhúsum sínum við Álftavatn á Rangárvallafrétti, Rangárvallahreppi, Rangárvallasýslu.

Málkostnaður fellur niður.
